

Савчук Олена Олександрівна,
к.ю.н., науковий співробітник
НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку
Національної академії правових наук України

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ФОРМАТІ СПРИЯННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА ЛІСОРЕСУРСНОЇ СФЕРИ

Удосконалення організаційно-економічних механізмів функціонування лісового господарства на ринкових засадах, забезпечення подальшого розвитку підприємницького лісогосподарювання передбачається Концепцією реформування та розвитку лісового господарства України та Концепцією національної екологічної політики України на період до 2020 р.

Зокрема, «Концепція реформування та розвитку лісового господарства» передбачає розроблення критеріїв (показників) ефективного управління лісами; збільшення лісистості території до науково обґрунтованого рівня; нарощування ресурсного та екологічного потенціалу лісів; удосконалення фінансово-економічного механізму; забезпечення самоокупності та прибутковості ведення лісового господарства та ін. Для досягнення поставлених завдань передбачається поступова реструктуризація неефективних лісогосподарських підприємств шляхом їх відокремлення і створення деревообробних підприємств (філіалів) та реалізації їм деревини на ринкових умовах; поєднання заходів державної підтримки та впровадження ринкового механізму; створення конкурентних засад надання послуг лісовому господарству. Робиться акцент на необхідності законодавчого врегулювання питань цільового виділення земель під захисне лісорозведення; забезпечення державної підтримки створення захисних та полезахисних смуг, що перебувають у приватній та комунальній власності [1].

Концепція національної екологічної політики України на період до 2020 р., у свою чергу, зазначає необхідність екологізації лісового

господарства; запровадження систем повної відповідальності в лісоресурсній сфері; гармонійного поєднання державних та ринкових механізмів лісокористування; інституціонального забезпечення раціоналізації використання та відтворення лісових ресурсів на ринкових засадах [2].

У науковій літературі основними напрямками розвитку підприємства в лісоресурсній сфері виділяють: 1) лісовідновлення та лісорозведення на засадах екологічно орієнтованого лісівництва. Здійснення лісогосподарських заходів щодо сприяння природному відтворенню лісів, проведення лісовідновних рубок. Проведення лісокультурних робіт за віковими технологічними фазами. Планаційне лісовирощування, створення енергетичних посадок для виробництва біопалива (вирощування Швидкорослих порід, скорочення обороту рубки, і, як наслідок, зниження антропогенного навантаження на природні ліси та забезпечення їх відновлення); 2) використання окремих лісогосподарських робіт з лісовирощування. Лісогосподарські заходи з формування високопродуктивних насаджень, максимально подібних до корінних деревостанів. Проведення рубок догляду та санітарних рубок (заходи із захисту лісів від шкідників та збудників хвороб; заходи з охорони лісів від пожеж та інших пошкоджень; гідромеліорація та лісоосушення; будівництво доріг лісогосподарського призначення); 3) виробництво лісопосадкового матеріалу. Створення лісонасінневої бази (лісонасінних плантацій, ділянок; заготівля лісового насіння; вирощування елітного посадкового матеріалу); 4) лісозаготівельна діяльність. Використання ресурсів деревного, недеревного та тваринного походження; 5) лісопромислове виробництво. Деревообробка, лісохімія, харчова переробка. Використання відходів: лісопиляння та деревопереробки, а також усіх видів відходів, пов'язаних з повним циклом лісовирощування, лісозаготівлі та деревообробки; 6) рекреаційна діяльність. Розширення та покращання якості екосистемних послуг щодо використання рекреаційних ресурсів лісів. Здійснення лісогосподарських організаційно-економічних заходів щодо збереження біорізноманіття та покращання генофонду рослинних ресурсів; 7) створення захисних лісових насаджень. Лісова рекультивація. Створення насаджень во-

доохоронного і ґрунтозахисного, санітарно-гігієнічного та оздоровчого призначення. Агромеліорація (створення лісозахисних смуг, залісення малопродуктивних сільськогосподарських угідь та ерозійно небезпечних земель). Створення «вуглецевих» лісів. 8. Надання екологічних послуг. Впровадження елементів екологічного менеджменту (зокрема, лісової сертифікації), проведення екологічного аудиту та впровадження механізмів екологічного страхування, фінансове обслуговування заходів із відтворення та захисту лісових ресурсів, екологічний маркетинг та інжирінг (реінжирінг), консультативно-інформаційна діяльність, послуги з лісового контролю та моніторингу, освіта та просвітництво, перепідготовка кадрів та підвищення кваліфікації [3, с. 8].

Також, треба зазначити, що існують різні підходи щодо впровадження сучасних форм підприємницької діяльності у лісових сектор. Так, зокрема, деякі вчені основну проблему інституціоналізації перспективних форм підприємницької діяльності вбачають у прозорому реформуванні відносин власності на окремі складові лісоресурсного потенціалу. При реформуванні відносин власності на природні ресурси необхідно встановити кількісні та якісні параметри лісових об'єктів, їх еколого-економічні оцінки, визначити оптимальний перелік суб'єктів власності. Комплекс заходів відповідного спрямування має включати проведення лісоземельної реформи з диверсифікацією форм власності на землі лісового фонду та лісові ресурси; створення в лісовому секторі економічного механізму ринкового типу як передумови більш динамічного розвитку та підвищення ефективності галузі; формування у сфері лісовирощування багатогалузевої виробничої структури на сучасній технологічній основі. Поряд з тим, є науковці, які зводять активізацію підприємництва до необхідності забезпечення динамічного розвитку лісового сектору, раціонального використання лісоресурсного потенціалу, задоволення потреб економіки і майбутнього покоління в ресурсах, організації високоефективної виробничої системи з урахуванням науково-технічного прогресу, екологічної складової, соціальної справедливості та збереження якості навколишнього середовища. Також існує думка, що важливим засобом активізації підприємництва в лі-

совому секторі повинно стати оновлене податково-бюджетне регулювання як основа фінансових ресурсів і механізмів галузі. Перехід на засади сталого розвитку передбачає збільшення в доходній частині бюджету частки лісоресурсних платежів, впровадження системи пільгового оподаткування виробництва лісопродукції з відходів деревини, компенсації втрат шляхом удосконалення системи платежів за понаднормове забруднення лісів. Поряд з тим, є також позиція, за якою політика стимулювання підприємництва має органічно вливатися в систему трансформаційних заходів щодо реформуванні лісового сектора, зокрема, реформування відносин власності на лісові блага, системи управління лісами, впровадження сучасних організаційно-правових форм підприємницької діяльності та нових форм фінансово-кредитного забезпечення. Україна здатна забезпечити перехід лісового сектора на засади збалансованості перш за все за рахунок структурної модернізації всіх складових лісового сектору, підвищення ефективності відтворення лісових ресурсів, раціоналізації їх використання, раціональної мобілізації творчого потенціалу для розбудови всіх структур комплексу [4, с. 52].

Відправним пунктом щодо розробки регуляторних важелів активізації підприємництва у лісовому секторі є те, що сировинною базою виступає ліс, обсяги та масштаби залучення якого у відтворювальний процес визначаються та обмежуються рядом об'єктивних чинників. В першу чергу, це значний часовий лаг між посадкою та заготівлею лісу, відсутність диференціації щодо фіскального регулювання лісокористування та відсутність підприємницького сектора у сфері лісовирощування та лісорозведення.

Традиційні лісокористувачі потребують трансформації у більш мобільні організаційно-правові форми, які посилять конкурентне середовище на ринку лісових ресурсів, каталізують приватну ініціативу у сфері лісового господарства, підвищать маневреність інвестицій та стимулюватимуть поглиблену та комплексну переробку лісосировини. Необхідно уточнити основні завдання реорганізації підприємств лісогосподарського комплексу, які на відміну від традиційних завдань, передбачають значну диверсифікацію господарської діяльності із переміщенням центру тяжіння зі сфери заготівлі деревних

ресурсів у сферу використання недеревної сировини, несировинних якостей лісу та комплекснішого і більш екологічнішого перетворення лісових ресурсів у блага життєдіяльності [4, с. 53].

Не можливо не погодитися з точкою зору про те, що обмеженість еколого-економічної та соціальної ефективності регулювання природокористування усталеними методами зумовлює потребу в удосконаленні існуючих підходів і механізмів, а також наукового обґрунтування та впровадження інноваційних форм управління [5]. Це не обходить стороною і лісоресурсну сферу, зокрема, і у частині сприяння розвитку підприємництва у зазначеній сфері, не дивлячись на те, що воно може бути стимулятором до залучення інвестицій, забезпечуючи тим самим формування фінансової основи відновлення та відтворення лісоресурсного потенціалу.

Література:

1. Про схвалення концепції реформування розвитку лісового господарства. *Офіційний вісник України* від 03.05.2006. – 2006 р., № 16, ст. 1207.
2. Про схвалення Концепції національної екологічної політики України на період до 2020 р. : *Офіційний вісник України* від 29.10.2007. – 2007 р., № 79. – ст. 2961.
3. Мішенін Є. В., Мішеніна Г. А., Ярова І. Є. Еколого-економічні та соціальні орієнтири лісоресурсного розвитку на підприємницьких засадах / Є. В. Мішенін, Г. А. Мішеніна, І. Є. Ярова // *Вісник Сумського національного аграрного університету*. Серія «Економіка та менеджмент», вип. 3 (51), 2012. – С. 3–10.
4. Демидюк С. М. Проблемні моменти розвитку підприємницької діяльності у лісовому секторі / С. М. Демидюк // *Національний університет водного господарства та природокористування*. Серія «Економіка». Випуск 1 (53) 2011. – С. 51–56.
5. Ібагуллін Ш. І. Шляхи вдосконалення управління лісовими ресурсами [Текст] / Ш. І. Ібагуллін, М. М. Бокоч, О. В. Сакаль // *Сучасний менеджмент і економічний розвиток. Концепція соціальної відповідальності бізнесу: матеріали постійно діючої міжнародної науково-практичної інтернет-конференції*, 1 березня – 31 серпня 2013 р. – Суми : СумДУ, 2013.